

Klimatet, miljön och EU

© Myndigheten för ungdoms-
och civilsamhällesfrågor (MUCF) 2023
ISBN: 978-91-89027-18-3
Projektledare: Karin Persdotter
Text: Staffan Dallöf
Grafisk form: Länge Leve Kommunikation
Illustrationer: Länge Leve Kommunikation
Webb: www.mucf.se
Tryck: Tryckservice, Ängelholm

Förord

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF, har i uppdrag från regeringen att öka kunskapen och stärka delaktigheten i frågor om Europeiska unionen bland unga. Inom ramen för uppdraget tar vi fram och erbjuder utbildningar och verktyg som kan användas i mötet med unga i högstadie- och gymnasieålder – i skolan, på fritidsgården eller på ungdomscentret. Flera av frågorna som diskuteras och beslutas om på EU-nivå påverkar vår vardag. För att stärka det demokratiska deltagandet är det därför viktigt att öka kunskapen om EU. 2020 publicerade *MUCF Brexit- vad var det som hände?* En publikation om Storbritanniens utträde ur EU. Nu tre år senare följer MUCF upp med en ny publikation

om hur EU arbetar med miljöfrågor. Genom att berätta om och förklara en aktuell EU-fråga vill vi väcka ungas nyfikenhet och öka ungas kunskap om det europeiska samarbetet. Visste du till exempel att unga har haft stor påverkan på EU:s miljöpolitik? I den här publikationen kan du läsa om hur EU:s arbete inom miljöfrågorna tog fart och aktuella dilemman idag. Du får även en inblick i hur EU tar beslut och om Sveriges roll i miljöfrågorna.

Lena Nyberg , Generaldirektör

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
Växjö december 2022

Om författaren till publikationen

Publikationen är skriven av frilansjournalisten Staffan Dahllöf som har bevakat och skrivit om EG- och EU-frågor i svenska och danska och andra europeiska medier sedan slutet av 1980-talet. Han har lång erfarenhet av att undervisa om EU och EU-bevakning, bland annat från European Journalism Center i Maastricht och danska journalisthögskolan (Danmarks Medie og Journalisthøjskole.) Staffan har också skrivit MUCF:s publikation "Brexit- vad var det som hände".

Hon var 16 år våren 2019 när hon uppmanade ledamöterna i Europaparlamentet att låta sig drabbas av panik för klimatets skull. Det var inte första gången som Greta Thunberg inledde ett tal på det sättet. Det var heller inte den sista.

Frans Timmermans skulle senare säga att utan henne och Skolstrejk för klimatet (Fridays for Future) hade EU inte haft den gröna given (Green Deal) som förslag på nya krav, löften, lagar och beslut.

Timmermans är inte en herr-vem-som-helst. Den 62-årige holländaren är EU-kommissionens verkställande vice ordförande. Det betyder att han är nummer två i ledningen för EU-kommissionen, en av EU:s styrande institutioner. Nummer ett är EU-kommissionens ordförande, tyska Ursula von der Leyen. Timmermans viktigaste arbetsuppgift är att vara ansvarig för just den gröna given (Green Deal), eller EU:s gröna omställning. Det är en av de sex viktigaste politiska uppgifterna för EU fram till 2024.

”Hon är en hjälte. Absolut,”
sa Timmermans till nyhetsplattformen
Euronews, om Greta Thunberg.¹

Den gröna given är omfattande. Den omfattar olika områden som energi, transport, industri, forskning, jordbruk, miljö och hav, plus hjälp till glesbygd och fattiga områden i EU. Hela omställningen har tre huvudmål:

- Från 2050 ska EU vara klimatneutralt. Då skall det vara slut med att släppa ut växthusgaser som koldioxid och metan (naturgas) som får temperaturen att stiga. Redan från 2030 skall utsläppen av växthusgaser nästan halveras, till 55 procent av vad de var 1990.
- Ekonomisk tillväxt skall inte längre vara detsamma som att man ökar användningen av råvaror och energi.
- Den gröna given skall omfatta alla, oavsett var man bor.

Den gröna given är en viktig del för att genomföra Agenda 2030 och allt EU gör ska bidra till målen med den gröna given.

Hur det skall gå till att uppfylla dessa mål och vem som kommer att betala påverkar nu nästan allt det som EU-länderna beslutar om. Miljö- och klimatfrågor intresserar inte längre enbart miljö- och energiministrar eller miljögrupper, för också andra och delvis oväntade frågor har kommit att spela in.

¹ Euronews. 2021. EU wouldn't have plan to be climate neutral without Greta Thunberg, says Frans Timmermans. my.europe. Uppdaterad 25 november 2021. <https://www.euronews.com/my-europe/2021/11/24/eu-wouldn-t-have-plan-to-be-climate-neutral-without-greta-thunberg-says-frans-timmermans> (2022-11-28).

Klimat, säkerhet och pengar

Efter den ryska invasionen av Ukraina beslöt EU-länderna att dra ned på handeln med Ryssland och införa sanktioner. Det ledde i sin tur till att Ryssland har stoppat leveranser av naturgas till Europa. Samtidigt har det uppstått gasläckor från naturgasledningarna på botten av Östersjön på grund av två explosioner. Frågan om hur vi alla skall hålla värmen om vintern och ha elektricitet när vi behöver det blev mycket större än att enbart handla om hur vi skall minska utsläppen av växthusgaser.

Miljö- och klimatpolitiken kom att flätas samman med politiken för säkerhet och militärt försvar. Intresset ökade för att finna andra gasexportörer än Ryssland, som Norge, USA och Nordafrika. Så blev den gröna given också en fråga om handels- och utrikespolitik.

Samtidigt steg priserna våldsamt på gas och elektricitet. EU:s medlemsländer införde olika slags stöd till hjälp för industrin och hushållen. Några av dem följde EU-ledningens förslag. Andra handlade helt på egen hand. Men hur skulle det finansieras?

Energiproblemen kom därför också att handla om avgifter och stöd, alltså ekonomisk politik. Hur mycket skall medlemsländerna ha lov att låna och sätta sig i skuld för att kunna hålla nere el- och gaspriserna? Ökar arbetslösheten? Vad händer om de stigande priserna får befolkningar att vända sig mot deras regeringar och myndigheter? Vem har en politik som kan förena

klimathänsyn, miljöskydd, energiförsörjning och säkerhet med en rättvis fördelning av kostnaderna? Kort och gott: Vad kan EU göra?

De här frågorna och många andra dök upp långt snabbare än de kommer att försvinna. De kommer sannolikt att präglade EU-samarbetet i många år framåt.

På den ena sidan finns nu fler skäl än någonsin att satsa på förnyelsebar energi som vattenkraft, vindkraft, vågkraft, solceller, och jordvärme (geometrisk energi). Energikrisen har visat hur farligt det kan vara att göra sig beroende av leveranser utifrån, som när oljekriserna på 1970-talet visade Europas beroende av oljekällorna i Mellanöstern. Man kunde säga att klimat- och miljöhänsyn, försörjningstrygghet och säkerhet nu går hand i hand.

På den andra sidan är tiden knapp. Delar av den gröna given riskerar att försenas eller ställas åt sidan. Ett program som kallas Från Jord till Bord (Farm2Fork) innehåller olika initiativ för att minska användningen av bekämpningsmedel i jordbruket och ge bättre förhållanden för djuren. De förslagen möter nu motstånd från lantbrukare. De menar att det är helt fel tidpunkt att införa nya miljö- och djurskydds-begränsningar. De kan komma att hota livsmedelsförsörjningen i EU, och i hela världen, efter svårigheterna att exportera vete, solrosolja och majs från Ukraina och Ryssland.

Ukrainainvasionen, handelsblockaden mot Ryssland och energikrisen kan komma att skada den gröna given i EU – om det nu inte blir precis tvärt om, att kriserna stärker den stora gröna omställningen.

DISKUSSIONSFRÅGA

Vad tror du? Kommer kriserna att leda till ett starkare eller svagare stöd för den gröna given?

När miljö blev viktigt

I den gröna given är det inte bara klimatåtgärder, miljöhänsyn och energiförsörjning som hänger ihop. Det gäller också många andra delar:

Ren energi – mer förnyelsebara energikällor, bättre sammanhängande elnät och nya mål för medlemsländernas energiplaner.

Cirkulär ekonomi – återvinning av bland annat avfall, råvaror, plast, elektronik och byggmaterial.

Renovering av byggnader – stöd till ombyggnad av bostäder och andra byggnader för att spara energi.

Hållbara transporter – fler transporter på järnväg och kanaler, stöd till laddningsstationer för elbilar.

Giftfri mat – minskad användning av bekämpningsmedel, gödsel och antibiotika i jordbruket.

Biologisk mångfald – förbättrat skydd av skogar, havsområden.

Noll-förorening: renare luft, minskad användning av kemikalier, skärpta krav på industriutsläpp.

Allt det här är till stora delar önskingar och mål för framtiden, inte en beskrivning av vad EU hittills har uppnått. En sådan värdering, eller betyg på EU:s miljöpolitik, beror på vilka förväntningar man har. Det beror också på vad EU har kunnat göra. För miljö- och klimatpolitik har inte alltid funnits, de är ganska nya samarbetsområden i EU:s 70-åriga historia.

EU kan som organisation inte fritt besluta om vad helst som politiker och befolkningar tycker är viktigt. EU kan bara besluta om sådant som har skrivits in i fördraget, den grundlag eller instruktionsbok som medlemsländerna har enats om. Det beror på att EU är styrt av regler som sätter gränser för vad och hur man kan göra. Det förklaras i sin tur med att EU är en slags mellanform mellan en riktig stat och en samarbetsorganisation, och att det sätt som EU fungerar på har ändrats genom åren.

Idag är miljöpolitik, klimatpolitik och en lång rad andra politikområden inskrivna i fördraget. Det är bara ett fåtal ämnen som EU inte kan besluta om, som skolundervisning, nationella skatter och vilka energikällor som medlemsländerna skall välja. Så har det inte alltid varit. Från början av 1950-talet till slutet av 1980-talet fick man leta länge bara för att hitta ordet miljö i fördragstexten. Första gången det överhuvudtaget blev nämnt var i en ny version av fördraget beslutat i Luxemburg 1986 men som först börjande gälla ett år senare.

DISKUSSIONSFRÅGA

Vad tycker du är den viktigaste klimatåtgärden? Vad ska EU satsa på?

Framväxten av EU:s klimatpolitik

1952

EU-samarbetet startade genom Europeiska kol- och stålunionen. Medlemmar var då Belgien, Frankrike, Italien, Luxemburg, Nederländerna och Västtyskland.

1987

EU som då hette EG (Europeiska Gemenskaperna) handlade mest om handel och ekonomiska frågor. I det då nya Luxemburgfördraget, mest känt som "Enhetsakten", kunde man läsa om fyra nya mål: att förbättra miljön, att säkra ett försvarligt utnyttjande av råvaror, att skydda människors hälsa och att arbeta för globala lösningar. Det var en förkortad version av ett FN-dokument som hade antagits av 114 länder på världens första miljökonferens i Stockholm 1972.

1993

Nästa gång fördraget blev ändrat var i den holländska staden Maastricht 1991 och ändringarna började gälla 1993. Det var då man tog beslutet att införa euro – samma valuta, sedlar och mynt – i alla medlemsländer.

Fast riktigt så blev det inte i verkligheten. Sverige, Danmark, Polen, Tjeckien, Ungern, Rumänien, och Bulgarien har kvar sina egna valutor. Kroatien införde euron den 1 januari 2023. Det var också med Maastrichtfördraget som namnet EG försvann. Nu hette det EU (Europeiska Unionen).

Miljöpolitik var inte en stor diskussionsfråga den gången men med Maastrichtfördraget blev det möjligt att fatta miljöbeslut med majoritetsbeslut. Ett eller flera länder kunde inte längre förhindra majoriteten att fatta beslut om till exempel vilka ämnen som skall förbjudas eller begränsas i olika varor eller hur stora utsläpp som kan tillåtas.

1995

Sverige blir medlem i EU

1999

Sex år senare var det dags igen. I Amsterdamfördraget från 1999 skrevs det in att miljöskydd och miljöhänsyn skall gälla på alla områden. Och så blev "hållbar utveckling" för första gången ett begrepp i fördraget.

2009

Sista ändringen av EU:s fördrag kom i Lissabonfördraget 2009. Det är den text som gäller idag. EU:s huvudmål för en gemensam miljöpolitik är fortfarande de fyra målen från 1986; att skydda miljön, att skydda människors hälsa, att utnyttja naturresurser varsamt och rationellt och att främja åtgärder på internationell nivå, men nu med ett viktigt tillägg, "särskilt för att bekämpa klimatförändringen."

Där kom det.

Från en lite försiktig start har miljöfrågorna blivit alltmer omfattande och alltmer preciserade i fördraget, instruktionsboken eller bruksanvisningen för vad EU skall göra. De senaste 13 åren har EU haft klimatpolitik inskrivet som en uppgift som alla är eniga om.

DISKUSSIONSFRÅGA

Varför tror du att utvecklingen av EU:s miljöpolitik har tagit så lång tid?

När intressen kolliderar

EU-ledningen, medlemsländernas regeringar och politiker i Europaparlamentet har genom åren fattat en rad konkreta och många gånger mätbara miljöbeslut.

Svavelutsläppen från industri och kraftverk – surt regn som har lett till försurningsdöda sjöar utan fisk – har minskat. Hålen i ozonlagret i jordens atmosfär har krympt tack vare åtgärder mot utsläpp av freongaser. Bly i bensinen är numera ett undantag. Avfallshanteringen har förbättrats med krav på källsortering och regler för soptippar. Fler naturområden har blivit skyddade. Och så har EU varit pådrivande i de globala FN-konferenserna COP (Conference of the Parties) om att försöka bromsa temperaturstigningarna, den senaste COP 27 ägde rum i Sharm el Sheikh i Egypten.

Man kan också se att miljö- och klimatfrågorna har ökat i betydelse i hur de hanteras i EU-kommissionen, EU:s dagliga ledning. Förutom att Frans Timmermans, EU-kommissionens näst högste chef som har ansvar för den gröna given, har Kommissionsären Kadri Simson från Estland ansvar för energi och Kommissionsären Virginijus Sinkevičius från Litauen ansvar för miljö och för hav och fiske. Så här långt kan man säga att EU är väl rustat.

Men miljöpolitik i EU är inte problemfritt. Den kolliderar ofta med andra mål och intressen – precis som den gör i medlemsländerna.

När miljömål, miljöambitioner och miljöbeslut dök upp på allvar i slutet av 1980-talet blev det trängsel i kön om vad som var viktigast att lösa först. EG:s och därefter EU:s drivkraft har från början varit att skapa en inre marknad. Varor, tjänster, människor och kapital (pengar till investeringar) skall kunna röra sig fritt mellan länderna. Utan gränser mellan länderna skulle alla bli rikare. I ett alltmer gränslöst Europa kommer länderna heller inte att hamna i konflikt med varandra. Det har varit, och är fortfarande, en grundläggande idé.

I verkligheten har det inte varit fullt så enkelt. Det finns fortfarande olika lagar och bestämmelser som försvårar den fria rörligheten. Och det finns andra intressen än fri rörlighet och tillväxt att ta hänsyn till. Miljöpolitiken är ett sådant intresse.

DISKUSSIONSFRÅGA

Kan du komma på fler intressen?
Hur ska man komma fram till vilket intresse som är viktigast?

Om vissa kemikalier i matvaror, på åkrar eller i rengöringsmedel blir förbjudna eller ska begränsas för att skydda människor och natur så kommer det att påverka handeln med de varor där de kemikalierna ingår. Företag, och länder med stor kemiindustri, kan därför ha intresse i att EU inte inför förbud som inte är absolut nödvändiga. Företag kan också ha intresse i att samma regler ska gälla för alla i EU, men i så fall ska förbud eller begränsningar utformas så att de är enkla att hantera. De här konflikterna följer ofta, fast inte alltid, nationsgränserna.

Var EU:s länder får sin energi ifrån ser olika ut. Till exempel Polen får det mesta av sin energi ifrån koleldade kraftverk och Frankrike får det mesta av sin ström från kärnkraftverk. Sådana olika förhållanden kan påverka länders inställning till EU:s förslag.

Det finns också exempel på svårigheter att följa EU:s miljömål och regler. I Tyskland upptäcktes 2015 fusk med testresultat inom bilindustrin för att bilar skulle framstå som mer gröna än de i verkligheten är – en skandal kallad Dieselgate.²

I Östersjön är övergödningen av hav ett problem där gödningen av åkrarna leder till kväveutsläpp i havet som orsakar syrebrist och döda havsbottnar.

Jämfört med många andra EU-länders statistik över luftföroreningar kan Sverige kallas renare, delvis av rent naturliga skäl. Sverige är glesbefolkat. Många människor har nära till naturen. Allemansrätten; att fritt få röra sig, och kunna slå läger, i naturen, finns bara i Sverige, Finland och i Norge, som inte är med i EU. Och Sverige har varit pådrivande i delar av EU:s miljöpolitik som kemikalielagstiftningen.

DISKUSSIONSFRÅGA

Kan du komma på andra varor som du tycker borde vara svårare att sälja och köpa för att skydda miljön?

² Europeiska revisionsrätten. 2019. EU:s svar på ”dieseldate”-skandalen. Briefing dokument. Februari 2019. Översikt nr 01/2019: <https://www.eca.europa.eu/sv/Pages/DocItem.aspx?did=%7bf720CED7-25F5-4010-AC44-1BF91EF346DE%7d>

Ska EU lägga sig i?

Men.

I frågan om skogen har Sverige haft invändningar mot försöken om att skapa en gemensam skogs politik inom EU.

EU har efter en försiktig start tagit allt fler initiativ till regler för hur medlemsländerna ska sköta sina skogar. 2021 blev alla eniga om att EU ska ha en skogsstrategi som en del i den gröna omställningen (den gröna given), med målen att uppnå *"en grön, klimatneutral och konkurrenskraftig bio-ekonomi"*.

En del av strategin är något som kallas för taxonomi efter det grekiska ordet taxis som betyder ordning, och nomi som betyder regel. Taxonomi är ett sätt att beskriva rangordningen för växter och djur i riken, släkter, familjer och arter. I EU:s miljöpolitik handlar taxonomi om vilka krav man ska ställa på investeringar, för att de ska kunna kallas miljövänliga, eller icke miljövänliga. Taxonomin handlar inte om att tillåta eller förbjuda investeringar. Men den ska ge en signal till banker, pensionsfonder och andra investerare om var de helst bör placera sina pengar. Skogsföretag och papperstillverkare som inte får kallas miljövänliga kan få svårigheter att locka till sig investerare och att ta lån.

En av åtgärderna i skogsstrategin är att öka mängden skog och att förbättra skogens kvalitet.

DISKUSSIONSFRÅGA

Brukar du tänka på hur miljövänlig en sak är innan du köper den? Är det bra eller dåligt att EU lägger sig i tycker du?

Här blev det problematiskt för Sverige och en rad andra EU-länder. Länder med mycket skog, Sverige, Finland, Estland, Lettland, Tyskland, Polen och fem till protesterade. (Finland, Sverige och Slovenien består nästan av 60 procent skog, medan Nederländerna endast består av 8,9 procent skog. EU:s genomsnitt är 38,6 procent).³

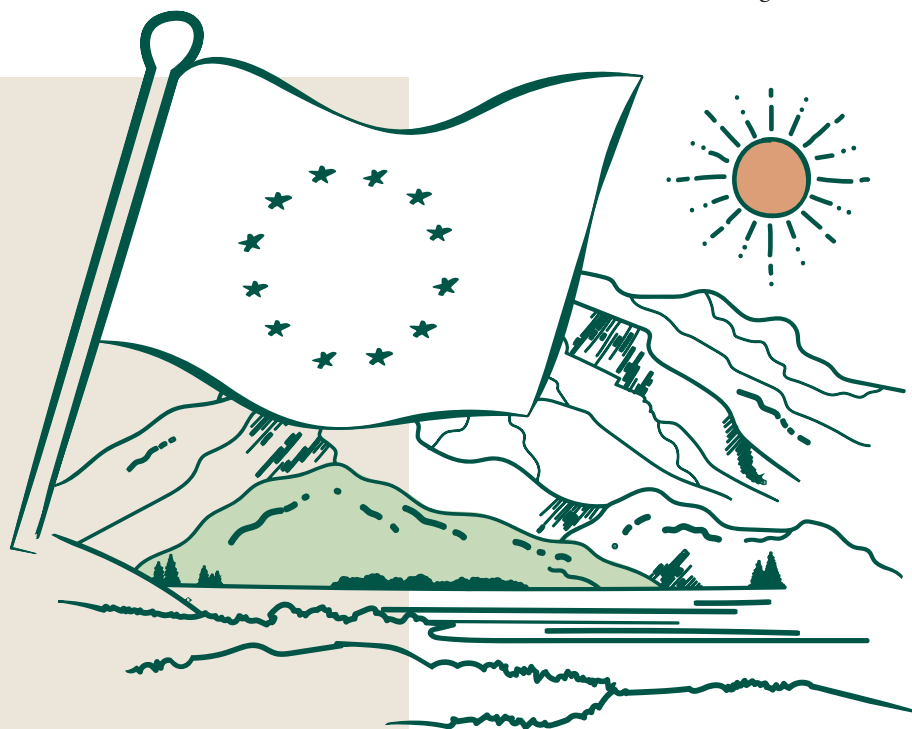
Sverige och de tio andra hade två invändningar. Den ena var att skogsbruk och skogsskötsel inte är något som EU ska lägga sig i. De menar att det är medlemsstaternas eget ansvar då det inte finns någon artikel i EU-fördraget som ger EU rätt att fatta skogsbeslut. Å andra sidan har det betydelse hur skogarna sköts när det gäller att binda koldioxid och att bevara artrikedomen i naturen, vilket alla medlemsstater är eniga om att EU ska göra enligt den gröna given.

Den andra invändningen handlade om att strategin inte tog hänsyn till socioekonomiska aspekter, till exempel att skogen också bidrar till arbete och landsbygdsutveckling.

Den 15 november 2021 välkomnade EU:s ministerråd EU:s skogsstrategi och den 22 november 2022 deltog Sveriges Landsbygdsminister på EU:s ministerrådsmöte om bland annat genomförandet av EU:s skogsstrategi. Sveriges regering menar att det är viktigt att EU-kommissionen har ett nära samarbete med EU:s medlemsstater och att balansen mellan miljö, ekonomi och social hållbarhet säkerställs.³

47 000 personer i Sverige hade år 2020 inkomst från skogsbruk.⁵

Exemplet med skogen visar att konflikter mellan olika intressen också uppstår i Sverige. Det visar också att utgången i den slags konflikter inte är given. Därför är det viktigt att förstå hur besluten fattas i EU, det vill säga vem som sist och slutligen bestämmer.

³Europaparlamentet 2022. Faktablad om Europeiska unionen. EU och Skogarna. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sv/sheet/105/eu-och-skogarna> (2023-03-02) Eurostat 2022. Statistics Explained. Forests, forestry and logging. 2022-12 https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Forests,_forestry_and_logging#Forests_and_other_wooded_land (2022-03-02)

⁴Regeringskansliet 2022. Artikel från Näringsdepartementet, Infrastrukturdepartementet "EU:s skogsstrategi diskuterades på ministermöte" 2022-11-22, <https://www.regeringen.se/artiklar/2022/11/eus-skogsstrategi-diskuterades-pa-ministermote/> (2022-12-07)

⁵Skogsstyrelsen. 2022. Oförändrad sysselsättning i skogsbruket. 2022-12-15 <https://www.skogsstyrelsen.se/nyhetslista/oforandrad-sysselsattning-i-skogsbruket/> (2023-03-02)

Hur besluten blir till

Två institutioner beslutar vad vi ska rätta oss efter genom att skapa EU-lag: EU:s ministerråd och Europaparlamentet är EU:s lagstiftare. När EU:s ministerråd och Europaparlamentet är eniga blir beslut lagar som gäller för alla.

EU-lag kan vara ett direktiv. Då träder det först i kraft när det också har antagits av riksdagen som svensk lag. Men EU-lag kan också vara förordningar. Då gäller ministerrådets och Europaparlamentets beslut som lag omedelbart, eller efter bara några dagar eller veckor.

Det är inte all EU-lag som beslutas av både EU:s ministerråd och Europaparlamentet. I lagstiftning som rör skatter, och vissa andra områden, har parlamentet inte något att säga till om. Men i nästan all miljölagstiftning ska de två vara eniga.

EU:s ministerråd och Europaparlamentet kan jämföras med den tidigare tvåkammarriksdagen i Sverige eller med parlament i länder där man har två olika församlingar, som den tyska förbundsdagen eller den amerikanska kongressen. Här motsvarar Europaparlamentet den första kammaren (representanternas hus i kongressen) och EU:s ministerråd andra kammaren (senaten i USA).

Europaparlamentet har 705 ledamöter. 21 av dem är svenskar. Det är därför svårt att driva rent svenska frågor där, om nu alla 21 skulle vara eniga. Men det är heller inte meningen att Europaparlamentets ledamöter ska

representera de länder de kommer ifrån. De ska företräda olika politiska partier i deras hemländer. I Europaparlamentet ingår de i partigrupper som de oftast, men inte alltid, röstar tillsammans med.

Det finns idag sju partigrupper i Europaparlamentet. De är i storlek efter valet 2019: kristdemokrater (mitten-höger) 179, socialdemokrater 146, liberaler 98, gröna 73, högergruppen identitet och demokrati 70, högergruppen konservativa reformister 63, och vänstergruppen 39. Dessutom står 37 ledamöter helt utanför partigrupperna. Det händer att ledamöter byter grupp och därför kan antalet ledamöter per partigrupp ändras.

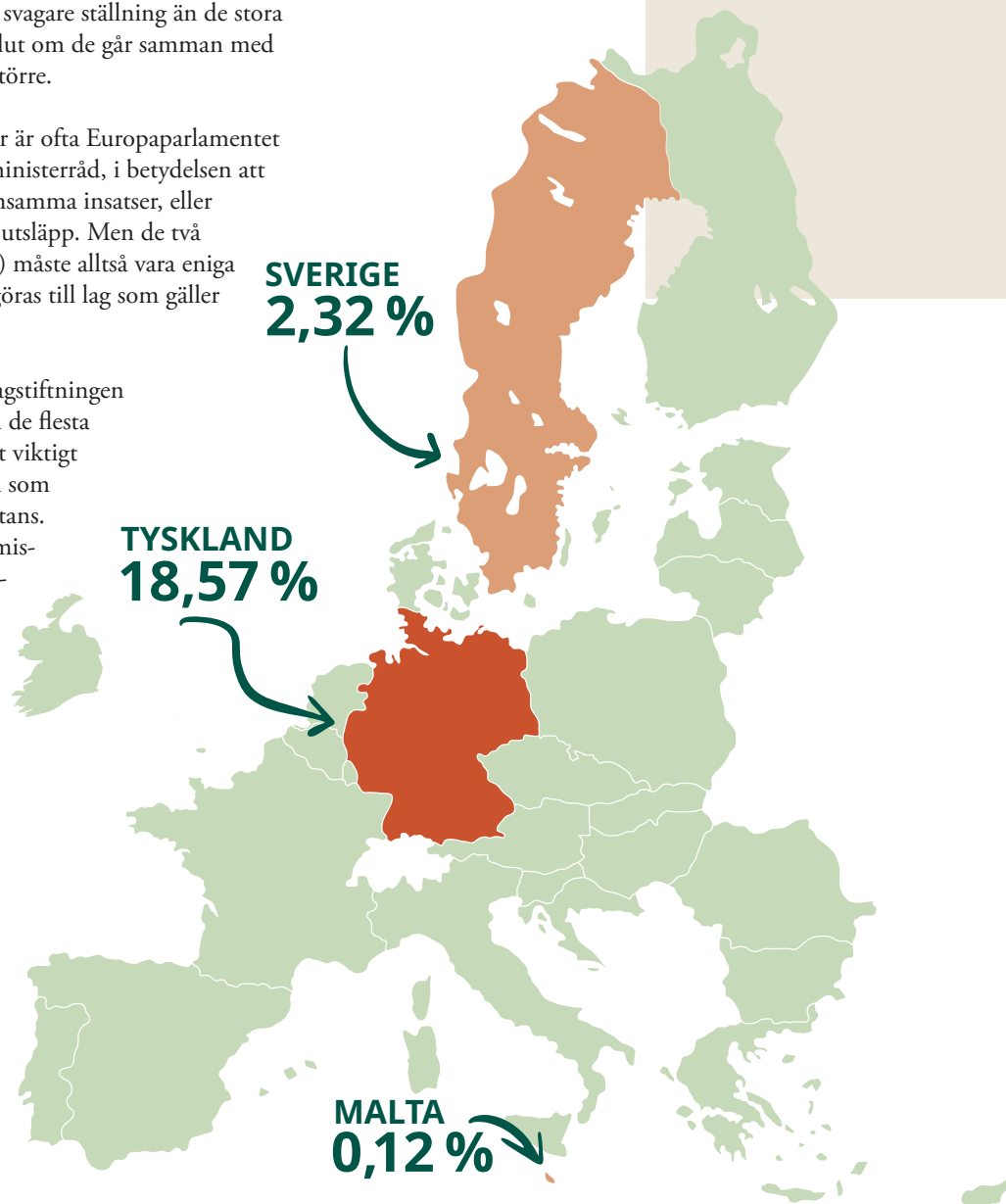
I EU:s ministerråd som representerar regeringarna bestäms ländernas inflytande av hur stora deras befolkningar är. Tyskland som är störst har 18,57 procent av rösterna. Malta som är minst har 0,12 procent. Sverige som hör till de mindre har 2,32 procent. Det innebär att stora länder mycket enkelt skulle kunna rösta ned de små. Men det finns en spärr för att förhindra att det händer.

De flesta beslut tas med kvalificerad majoritet: Minst 55 procent av länderna, det vill säga 15 regeringar, måste rösta för, men bara om de samtidigt representerar minst 65 procent av hela EU:s befolkning. Det innebär omvänt att fyra länder som omfattar 35 procent av den samlade befolkning kan förhindra ett beslut.

Små länder har alltså en svagare ställning än de stora men de kan påverka beslut om de går samman med något eller några av de större.

I miljö- och klimatfrågor är ofta Europaparlamentet mer drivande än EU:s ministerråd, i betydelsen att man vill ha större gemensamma insatser, eller hårdare gränsvärden för utsläpp. Men de två lagstiftarna ("kamrarna") måste alltså vara eniga för att miljöförslag ska göras till lag som gäller för alla.

Så här långt påminner lagstiftningen i EU om lagstiftningen i de flesta länder. Men det finns ett viktigt undantag, en institution som inte finns någon annanstans. Det är Europeiska kommissionen, oftast kallad EU-kommissionen, eller bara kommissionen.

Tjänstemän som politiker

Ordet EU-kommissionen beskriver de 27 ledamöterna – kommissionärerna – i ledningen men också hela förvaltningen. Här finns drygt 30 000 anställda inklusive handläggare, experter, sekreterare, översättare, tolkar och chaufförer. De är alla del av EU:s förvaltning eller byråkrati, och de är alla anställda, alltså inte valda. De 27 kommissionärerna i ledningen har nästan alltid en bakgrund som politiker men de är utpekade av sina regeringar, inte direkt valda av deras parlament eller befolkning. EU-kommissionen kan därför beskrivas som en icke-vald tjänstemannaregering, eller som EU:s förvaltning och dagliga ledning.

Men det som gör EU-kommissionen unik är att den också har en politisk roll. Alla förslag som EU:s ministerråd och Europaparlamentet beslutar om måste först behandlas och förberedas av EU-kommissionen. Det kallas för att EU-kommissionen har ett initiativmonopol. Varken de folkvalda politikerna i Europaparlamentet eller regeringarna i EU:s ministerråd kan besluta om något på egen hand. Det som EU-kommissionen föreslår och argumenterar för påverkar vilken typ av lag som Europaparlamentet och EU:s ministerråd tar beslut om. För att få fram bra förslag håller EU-kommissionen möten med experter och uppmanar medborgare och organisationer att komma med synpunkter på frågor man arbetar med.

Det här speciella sättet att lagstifta på i EU får betydelse för dem som vill och kan påverka besluten, lobbyisterna. Det är i EU ett etablerat begrepp, och inte nödvändigtvis ett ord som kan uppfattas som negativt på svenska.

Enbart i Bryssel finns gissningsvis 25 000–30 000 lobbyister eller påverkare som arbetar med att knuffa EU-beslut i den ena eller andra riktningen. De är storföretag, branschföreningar, fackföreningar, konsulter, advokater, miljöorganisationer och många andra som företräder olika intressen.

De presenterar egna rapporter, möter politiker i Europaparlamentet och regeringstjänstemän i EU:s ministerråd, de protesterar och föreslår egna alternativ. För lobbyisterna är det viktigt att komma in tidigt i lagstiftningsarbetet. Därför inriktar de sig gärna på EU-kommissionen.

På sidan **Kom med synpunkter** https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say_sv kan företag, privatpersoner och organisationer i EU komma med synpunkter.

**Men kan
unga vara
med att
påverka?**

EU:s ungdomsdiallog

EU:s Ungdomsdiallog (EUJD – EU Youth Dialogue) är ett försök att ge unga en röst som hörs. Det sker i återkommande ungdomskonferenser. De arrangeras av det EU-land som har ordförandeskapet i EU:s ministerråd ett halvår i taget. Tre sådana halvårsperioder, alltså 18 månader kallas en cykel. Som EU-ordförande våren 2023 blir Sverige det sista ordförandelandet i en sådan cykel med Frankrike (våren 2022) och Tjeckien (hösten 2022) som de två andra.

Varje land har två representanter i ungdomsdiallogen. De två samlar in och förmedlar vad Sveriges ungdomar antas att ha för åsikter i EU-frågor. Sveriges ungdomsrepresentanter till EU:s ungdomsdiallog är utsedda av Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer (LSU).

Ett exempel på påverkan från unga genom EU:s ungdomsdiallog är EU:s elva ungdomsmål från 2018. Ett av ungdomsmålen handlar om ett hållbart grönt Europa (ungdomsmål 10).

Hanna Kroksson är generalsekreterare för LSU som är den organisation som är ansvarig för genomförandet av EU:s ungdomsdiallog i Sverige. Hanna Kroksson säger i en telefonintervju att det är svårt att peka på EU-frågor, där ungdomsdiallogen har satt tydliga avtryck på de beslutade EU-lagarna:

”Just nu arbetar vi med klimatfrågor och socialt utanförskap och de är ju frågor som långt ifrån är avslutade. För att samla in ungas åsikter måste vi också informera och förklara hur EU fungerar för att det ska ge mening. Hur man sedan ska föra tillbaka ungas synpunkter till EU:s beslutsfattare är ett område där det brister ganska mycket,” säger hon.

Det konstaterandet är hon inte ensam om. I en slutrapport från den föregående 18-månaders cykeln för Ungdomsdiallogen (Tyskland – Portugal – Slovenien) kan man läsa:

”I viss mån står alla EUYD (cykler av ungdomsdialloger) inför utmaningen att väcka politiska förväntningar som är svåra att infria.” (författarens översättning)⁵

Men så finns ju enskilda och grupper av unga som ses och hörs.

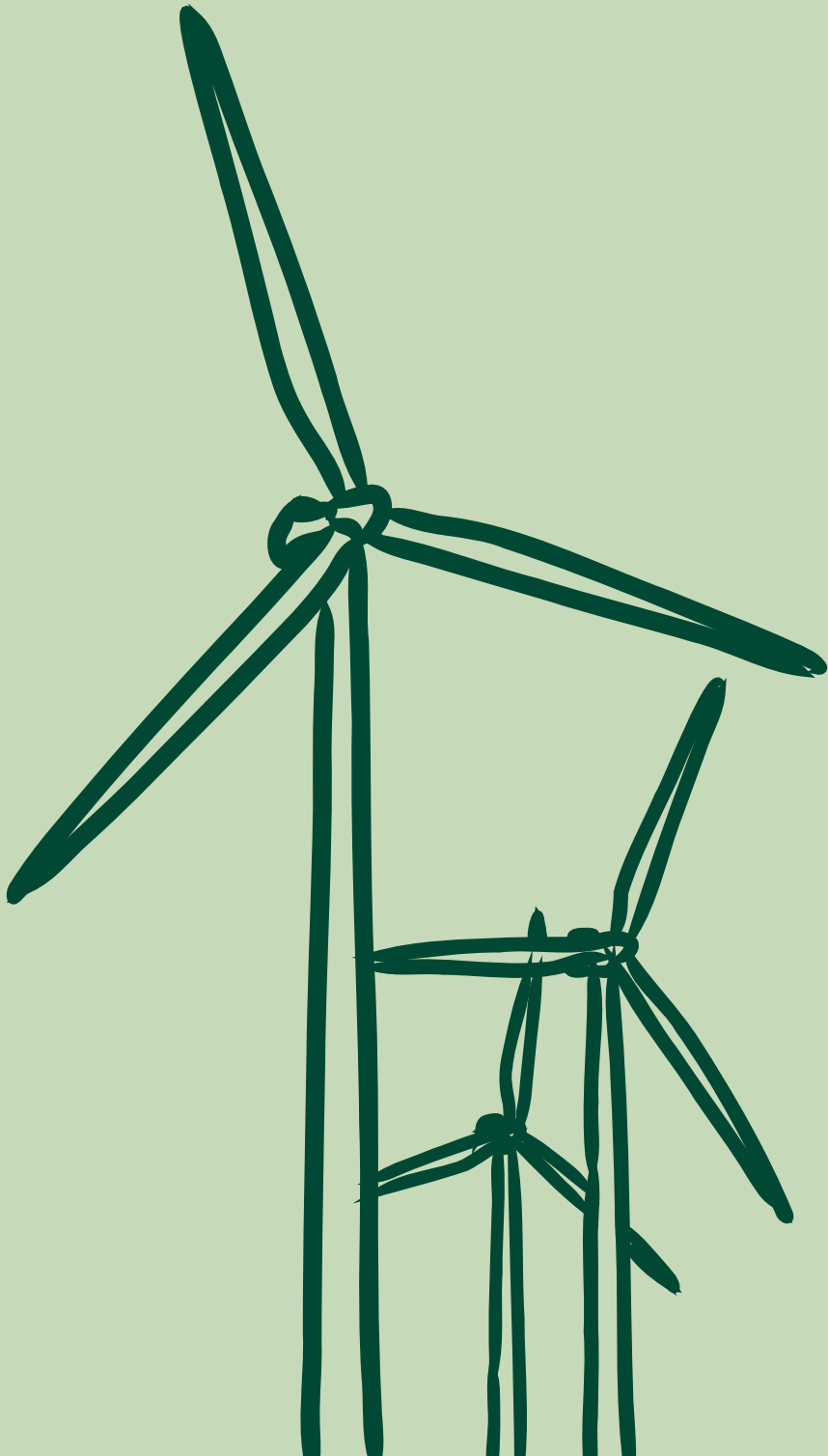
Nio representanter för europeiska miljögrupper och för samer i Sverige och Finland anklagade i september 2022 EU för att felaktigt beskriva ved (biomassa) som förnybar energibärare. De vädjade till Europaparlamentet ta bort den beskrivningen i arbetet med att förnya ett gällande energidirektiv.

En av de nio var Greta Thunberg, hon som EU-kommissionens klimatchef kallade för en hjälte och inspiration till den gröna given.

Europaparlamentet röstade för att behålla biomassa som förnybar energi, men tillfogade att användningen inte bör bli större än idag. Hur det blir med reglerna för förnybar energi står först klart när Europaparlamentet och EU:s ministerråd har förhandlat med varandra.

⁵ Moxon, Dan. 2021. Report on the Implementation Phase of 8th Cycle of the EU Youth Dialogue. <https://jugenddialog.de/wp-content/uploads/2021/07/Report-on-the-Implementation-Phase-EUYD8.pdf> (2022-11-30).

På Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor är ungas villkor och civilsamhällets förutsättningar i fokus. Här växer kunskap fram som bidrar till en faktabaserad samhällsdebatt och väl underbyggda beslut som leder till förbättringar i människors vardag. Vi sprider kunskapen i möten med människor, på såväl nationell som europeisk nivå. Vi fördelar statsbidrag som ger små och stora organisationer möjlighet att genomföra sin verksamhet. Vi är nationellt kontor för Erasmus+ och Europeiska Solidaritetskåren, vilket innebär att vi fördelar EU-bidrag på nationell nivå. MUCF ingår även i en rad andra europeiska nätverk och uppdrag.

